

Asia: VN/17651/2021

Lainsäädännön jälkiarvioinnin kehittäminen valtioneuvostossa

1. Jälkiarvioitavat lainsäädäntöhankkeet

Tulisiko kaikista lainsäädäntöhankkeista tehdä jälkiarviointi? Perustele.

ei [Suurin osa hankkeista, so. hallituksen esityksistä on lakiteknisiä tai muutoin pieniä yksityiskohtia koskevia.]

Jos jälkiarviointi toteutettaisiin vain osasta lainsäädäntöhankkeita, millaisin kriteerein jälkiarvioitavat lainsäädäntöhankkeet tulisi valita?

1. Mitä merkittävämpi hanke on vaikutuksiltaan mm. taloudellisesti, ympäristövaikutuksiltaan ja sosiaalisesti, sitä suuremmalla syllä jälkiarviointi on tehtävä.
2. Jos ennakoarvioinnin tekeminen on ollut hankalaa, kuten mahdollistavan lainsäädännön kohdalla usein on, sitä suurempi syy on tehdä jälkiarviointi.
3. Jos kysymys on ollut hyvin uudeltaisesta oikeudellisesta sääntelystä, sitä suurempi syy jälkiarviointille on.
4. Jälkiarvioinnin edellytykset on aina suhteutettava olemassa olevien resursseihin, ml. osaamisresursseihin. Eli kaikkea ei voida kuitenkaan tehdä, vaikka ideaalisessa tilanteessa näin voisikin menetellä.

Tulisiko lainsäädännön jälkiarviointia tehdä säädöksittäin vai laajempina kokonaisuuksia? Perustele.

muulla tavoin, miten? [Vaihtoehtoja on verraten monia. Joskus pelkkä yksittäinen laki on riittävä kohde, kuten kokeilulaki, joskus taas yksittäinen pykälä, kuten kotitalousvähennys tuloverolaissa, lisäksi on tapauksia, joissa samanaikaisesti on otettava huomioon useita säädöksiä, kuten ympäristönsuojelu- ja luonnonvaraoikeuden aloilla.]

Pitäisikö jälkiarvioinnin tekemistä suunnitella jo lain laadintavaiheessa? Miten?

Ehdottomasti pitäisi suunnitella. Jälkiarviointi alkaa usein hetimiten säädöksen voimaantulon jälkeen, joten jälkiarviointille tarvittava infrastruktuuri on oltava valmiina. Tällöin huolehdittava erityisesti siitä, että relevantin datan saatavuus on turvattu ja että dataa on siinä määrin, että jälkiarviointi onnistuu mahdollisimman luotettavasti.

2. Jälkiarviointien resursointi ja toteutus

Miten jälkiarvioinnit tulisi rahoittaa ja resursoida?

Rahoitusmuodot vaihtelevat ja pohjana olisivat nykyiset mallit. Tänä päivänähän tutkimuslaitokset, kuten Luke ja VATT, tekevät tällä rintamalla paljon työtä.

Rahoitusta tulisi tarvittaessa irrottaa sellaisista selvityksistä, jotka eivät tosiasiallisesti keskity jälkiarviointiin, vaan esimerkiksi kritisoimaan vaikutusarviointien puutteita.

Miten jälkiarviointeja tulisi toteuttaa?

Tässä tulisi erityisesti keskustella ekonomistien ja tilastotieteilijöiden kanssa nykyistä enemmän. Tapauskohtaisesti tarvitaan myös muiden tieteenalojen, kuten luonnontieteiden edustajia. Oikeustieteilijöillä olisi oltava ensisijaisesti konsultoiva rooli. Nykyisin vaikuttaa joskus siltä, että oikeustieteilijöillä on liian dominoiva asema prosessissa. Heitä toki tarvitaan avattaessa juridisia umpisolmuja ym., mutta esimerkiksi ekonometria ei heidän mukavuusalueensa ole.

Miten varmistetaan jälkiarviointien laatu?

Vastaavalla tavalla kuin yleensä tutkimusten laatu esimerkiksi tiedeyhteisöissä pyritään varmistamaan.

Miten voitaisiin lisätä yhteistyötä tutkijoiden ja tutkimuslaitosten kanssa lainsäädännön jälkiarvioinnissa?

Konsortioita muodostuu kentällä jo nyt helpohkosti, joten ei pitäisi ainakaan lisätä yhteistyötä vain yhteistyön vuoksi.

3. Jälkiarviointien koordinointi

Tulisiko jälkiarviointien tekemistä koordinoida valtioneuvostossa? Perustelee.

kyllä [Tulisi koostaa, minkälaisia jälkiarviointeja on tehty. Nyt jäävät useat jälkiarvioinnit huomaamatta. Kokonaisuutena tilanne jälkiarviointien suhteen onkin tietyillä aloilla parempi kuin yleisesti ounastellaan.]

Miten mahdollinen koordinointi tulisi toteuttaa? Perustelee.

ministeriöiden välisenä yhteistyönä

Millaisia tehtäviä koordinaatioon tulisi sisällyttää?

Ministeriöiden välistä yhteistyötä voisi koordinoida valtioneuvoston kanslia. Tärkein tehtävä olisi koostaa jälkiarvioinnit, jotka erityisesti ministeriöiden ja valtioneuvoston toimeksiannosta on tehty. Tämä ei luultavasti vaatisi paljoa resursseja.

4. Jälkiarviointien hyödyntäminen ja avoimuus

Miten varmistetaan jälkiarviointien hyödyntäminen?

Julkisuusperiaatteen hengessä tapahtuva tietojen avoimuus on kaikki kaikessa.

Miten varmistetaan jälkiarviointien avoimuus ja läpinäkyvyys?

Tehokas julkaisutoiminta, joka on kaikkien halukkaiden saatavilla, on erittäin tärkeässä asemassa.

Tarvitaanko erityinen internet-sivusto, jossa informoidaan jälkiarvioinneista? Perustele.

kyllä

Mitä tällaisen sivuston tulisi sisältää?

lainsäädäntöhankeiden vaikutusarviointit

Onko joitain muuta mitä jälkiarviointien kehittämisessä tulisi huomioida?

-

Määttä Kalle
Vaasan yliopisto